

تذکرہ آرنی

حُجَّتُ الْاِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِينَ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنِ بْنِ الْوَاظِلِ الْاَزْدِيِّ

سرشناسه: الهی‌زاده، محمدحسین/۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآورنده: تذکر قرآنی / نویسنده: محمدحسین الهی‌زاده / ویراستاری علمی: مهدی مقامی
پژوهش: مریم ملی / حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی و ویراستاری: غلام‌رضا محمدزاده
مشخصات نشر: مشهد- مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره/۱۳۹۶
مشخصات ظاهری: ۶۴ صفحه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۵۷۷-۱-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: ذکر- جنبه‌های قرآنی
رده ی کدگه: ۱۳۹۴ الف ۷۴ /ذ ۸ /۱۰۴ BP
بند، یویی: ۲۹۷/۱۵۹
کتاب حاسی ملی: ۳۹۳۴۹۵۲

مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره

کتاب: «تذکر قرآنی»

نویسنده: حجت‌الامام و مسلمین محمدحسین الهی‌زاده

ناشر: مریم ملی

ویرایش: مهدی مقامی

نمونه‌خوانی و اصلاحات: حسین آگه، فاطمه محمدزاده و آزاده حسن‌نژاد

ویراستاری، حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: غلام‌رضا محمدزاده

طرح جلد: حسن آگه

ناشر: تدبیر در قرآن و سیره

امور فنی و چاپ: آستان قدس رضوی

نوبت چاپ: یکم

سال نشر: آذر ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۵۷۷-۱-۴

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۶۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر محفوظ است

آدرس: مشهد مقدس، خیابان امام خمینی، میدان ده دی، نیش رازی غربی ۸، تلفن: ۳۸۵۵۲۴۰۸

وب‌گاه: www.mftqs.com رایانامه: tadabbor@chmail.ir

فهرست مطالب

۷	بیش از نوشتار.....
۱۱	مفهوم شناسی ذکر.....
۱۱	معنای لغوی.....
۱۲	معنای اصطلاحی (قرآنی).....
۱۵	انواع ذکر.....
۱۸	مراتب ذکر خدا.....
۱۹	آثار ذکر بندگان از سوی خداوند.....
۲۰	موانع یاد خداوند.....
۲۳	متعلق ذکر خداوند بر سر بی اختیار.....
۲۷	مراتب ذکر.....
۳۱	راه متذکر شدن.....
۳۱	یکم. مانع زدایی متذکر شدن.....
۳۵	دوم. زمینه سازی متذکر شدن.....
۳۸	سوم. مهارت متذکر شدن.....
۴۱	چهارم. اسباب تذکر.....
۴۱	پنجم. اسباب متذکر شدن.....
۴۵	مخاطبان ذکر.....
۴۷	ویژگی های متذکران.....
۵۳	آداب و شرایط ذکر.....
۵۵	آثار ذکر.....
۵۹	پیامدهای اعراض از یاد پروردگار.....
۶۴	کتاب نامه.....

پیش از نوشتار

از واژه‌های پر معنا و ژرفی که در فرهنگ دینی و معارف الهی کاربرد بسیاری دارد، «ذکر» است و از آن در قرآن کریم با مشتقات مختلف بسیار یاد شده است. در احادیث نیز، تأکید و سفارش فراوانی به «ذکر» شده و هیچ محدودیتی برای آن مشخص نشده است. کسی که قرآن قرائت می‌کند و با آن مأنوس است، درمی‌یابد هنگامی که قرآن به بحث ذکر و تذکر می‌رسد، بسیار جلدی این بحث را دنبال می‌کند. زیادی آیات ذکر، اهمیت این موضوع و نیاز فراوان به آن را نشان می‌دهد.

ماده‌ی ذکر و مشتقات آن ۲۹۲ بار در ۲۶۴ آیه و ۷۱ سوره به کار رفته است که بیشتر آنها با موضوع ذکر و توجه به خدا ارتباط دارد؛ حال آنکه تدبّر در ۴ آیه و تفکر ۱۸ بار به کار رفته است. پس تأکید قرآن به تذکر بیش از تدبّر و تفکر است. تدبّر در کلام الله، تفکر در آیات الله و تذکر در اسماء الله است.

همچنین هدف تدبّر، تذکر معرفی شده که اهمیت تذکر را نشان داده و روشن می‌کند که اگر تدبّر به یادک پایان نیابد، ناقص و به نتیجه نرسیده است:

﴿كَلِمَاتُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُنْجِئًا لِقَوْمٍ أُولِي الْأَبْصَارِ﴾^۱

از سویی کاربرد فراوان واژه‌ی «ذکر» درباره‌ی قرآن موجب شده، این واژه یکی از چهار نام قرآن کریم به‌شمار آید. هرچنین در قرآن، دعوت به «ذکر کثیر» فراوان به چشم می‌خورد. قید «کثیراً» نشان می‌دهد که تذکر و ذکر بسیار جدی و به آن نیاز است.

از سویی دیگر خطاب‌های قرآن، اسمیت این موضوع را روشن‌تر می‌کند: ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾^۲ ... ﴿أَوْ لَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَ كُرْ التَّذِيرِ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾^۳

خداوند در این آیه به انسان‌ها خطاب می‌کند: آیا من آن‌ها را آسان‌تر ندادم که هر که بخواهد متذکر شود، بتواند متذکر شود؟ به‌دیگر سخن، خداوند انسان‌ها می‌گوید،

۱. سوره‌ی ص، آیه‌ی ۲۹. (این کتابی مبارک است که آن را به‌سوی تو نازل کرده‌ایم تا در (باره) آیات آن بیندیشند و خردمندان پند گیرند.

۲. سوره‌ی قمر، آیه‌ی ۱۷. و قطعاً قرآن را برای پندآموزی آسان کرده‌ایم پس آیا پندگیرنده‌ای هست؟

۳. سوره‌ی فاطر، آیه‌ی ۳۷. مگر شما را (آن قدر) عمر دراز ندادیم که هر کس که باید در آن عبرت گیرد، عبرت می‌گرفت و (آیا) برای شما هشداردهنده نیامد؟ پس بچشید که برای ستمگران یابوری نیست.

دنیای مدرسه‌ی تذکر است و آن قدر به شما فرصت دادم که بتوانید متذکر شوید. خطاب و عتاب ﴿افلا تتذكرون﴾ هم که دوبار^۱ در قرآن به کار رفته، گویای این برداشت است. این خطاب‌های اولویت‌دار و عتاب‌انگیز، خودبه‌خود این نیاز و انگیزه را برای انسان پدید می‌آورد که به سراغ این موضوع برود و پاسخ پرسش‌های خود را از قرآن بگیرد. بر همه‌ی انسان‌ها لازم است که نخست، به ندای ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ خداوند لیبیک گویند و سپس خود را برای متذکر شدن آماده سازند.

بدین سان، با توجه به اهمیت فراوان و سفارش‌ها و توصیه‌های جدی و پیاپی قرآن کریم، ضروری است تا چستی و چگونگی این مفهوم ژرف و پرکاربرد از دیدگاه قرآن بررسی گردد تا به یقین نرسد و قرآنی آن به درستی تبیین شود. شایسته است از همه‌ی کسانی که در آغاز و انجام این اثر نقش آفرین بوده‌اند به‌ویژه سرکار خانم مریم ملی صمیمانه سپاس‌گزاری کنیم.

مؤسسه تدبیر در قرآن و سیره

مشهد مقدس

۱۵ آذرماه ۱۳۹۶

برای ۱۷ ربیع‌الاول ۱۴۳۹

میلاد با سعادت پیامبر اعظم حضرت محمد ﷺ و حضرت امام جعفر صادق *

۱. سوره‌ی انعام، آیه‌ی ۸۰؛ سوره‌ی سجده، آیه‌ی ۴.